

تنزل مقام در حقوق کارمندی دولت: آیا مدیران می‌توانند بدون هیئت تخلفات، کارمند را تنزل دهند؟

در نظام اداری و حقوقی جمهوری اسلامی ایران، **تنزل مقام** به عنوان یکی از اشکال **مجازات‌های اداری**، تنها در چارچوب قانونی مشخص و با رعایت رویه‌های قانونی قابل اجرا است. هرگونه تنزل مقام خارج از این چارچوب، نه تنها بی‌اثر، بلکه **غیرقانونی** تلقی شده و قابل فسخ در دادگاه‌های اداری است.

در این مقاله، به تحلیل حقوقی **رأی هیئت عمومی دیوان عدالت اداری** در خصوص **غیرقانونی بودن تنزل مقام توسط مقامات اداری بدون تشکیل هیئت تخلفات** می‌پردازیم. این تحلیل برای کارمندان، مدیران دولتی، وکلای اداری و متخصصان حقوق عمومی تدوین شده است.

🏛️ **متن رأی هیئت عمومی دیوان عدالت اداری (شماره دادنامه: 206، کلاسه پرونده: 79/103، تاریخ: 25/6/1380)**

تنزل مقام مستخدم رسمی دولت در مقام اعمال مجازات اداری در مورد او توسط یکی از مقامات اداری مجوز قانونی ندارد.

طبق بند (و) ماده 9 قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب آذرماه 1372، **تنزل مقام** به عنوان یکی از مجازات‌های اداری مستخدم متخلف تعیین شده و اعمال آن منحصرأً منوط به تشکیل **هیئت‌های رسیدگی به تخلفات اداری** است.

از سوی دیگر، اعمال مجازات‌های دیگر (مانند توبیخ، تعلیق، کسری از حقوق و...) به مقامات اداری مذکور در ماده 12 این قانون محول شده است. اما **تنزل مقام** در این دسته قرار نمی‌گیرد و تنها با تصمیم **هیئت تخصصی تخلفات اداری** قابل اجراست.

بنابراین، **تنزل مقام مستخدم رسمی دولت توسط یک مقام اداری بدون تشکیل هیئت تخلفات، فاقد مجوز قانونی بوده و بی‌اثر است.**

همچنین، دادنامه شماره 47 مورخ 23/1/1379 شعبه دوم تجدیدنظر دیوان که دادنامه شماره 570 مورخ

26/4/1378 شعبه 17 بدی دیوان را تأیید کرده، موافق اصول و موازین قانونی تشخیص داده شده است.

این رأی به استناد قسمت آخر ماده 20 اصلاحی قانون دیوان عدالت اداری مصوب 1/2/1378، برای تمام شعب دیوان و سایر مراجع ذی ربط در موارد مشابه لازم الاتباع است.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت اداری

قربانعلی دری نجف آبادی

□ تحلیل حقوقی رأی دیوان عدالت اداری

1. تنزل مقام یک مجازات اداری است، نه یک تصمیم مدیریتی

بر اساس ماده 9 قانون رسیدگی به تخلفات اداری، تنزل مقام در بند (و) به عنوان یکی از مجازات‌های اداری محسوب می‌شود. این بدان معناست که اعمال آن مستلزم رعایت **رویه قضایی-اداری** است و نمی‌توان آن را به عنوان یک تصمیم عادی اجرایی تلقی کرد.

2. فقط هیئت تخلفات اداری می‌تواند تنزل مقام را اعمال کند

ماده 12 این قانون، اختیارات اعمال مجازات را به مقامات اداری می‌دهد، اما **تنزل مقام** در لیست مجازات‌های قابل اعمال توسط مدیران (بند الف تا د) نیامده است. بنابراین، **تنها هیئت تخصصی تخلفات اداری** می‌تواند در مورد آن تصمیم بگیرد.

3. رعایت اصول قانونی و دفاع از کارمند الزامی است

هیئت تخلفات موظف است:

تخلف را با شواهد و مستندات اثبات کند،
به کارمند فرصت دفاع از خود بدهد،
رأی خود را مبتنی بر قانون صادر کند.

هرگونه تصمیم خارج از این چارچوب، قابل طرح اعتراض در دیوان عدالت اداری است.

□ نکات مهم حقوقی

تنزل مقام بدون هیئت = بی‌اثر

هرگونه اقدام تنزل مقام توسط مدیر بدون تشکیل هیئت تخلفات، غیرقانونی و قابل فسخ است.

کارمند می‌تواند به دیوان عدالت اداری شکایت کند

بر اساس ماده 20 قانون دیوان عدالت اداری، کارمند می‌تواند ظرف 20 روز از ابلاغ تصمیم، دعوای خود را علیه تصمیم غیرقانونی طرح کند.

رأی هیئت عمومی دیوان، لازم‌الاتباع است

بر اساس قانون، رأی هیئت عمومی دیوان برای تمام شعب و مراجع اداری در موارد مشابه الزام‌آور است.

حقوق و معوقات باید پس از فسخ تنزل پرداخت شود

در صورت فسخ تنزل، کارمند مستحق دریافت تفاوت حقوق و تمام مزایای منتفی شده از تاریخ اعمال تنزل است.

□ نمونه پرونده واقعی و راه حل حقوقی

پرونده: تنزل یک مهندس عمران در سازمان شهرداری

واقعیه: مدیر یک اداره شهرداری، به بهانه "کندی در انجام پروژه"، مهندس عمران را به صورت یکجانبه تنزل مقام داد.

راه حل حقوقی:

کارمند با استناد به رأی هیئت عمومی دیوان عدالت اداری شماره 206/1380، به دیوان شکایت کرد.

دیوان با استناد به ماده 9 قانون تخلفات اداری، تنزل را غیرقانونی تشخیص داد.

حکم بازگرداندن به سمت قبلی و پرداخت تفاوت حقوق و معوقات صادر شد.

□ سوالات متداول

1. آیا مدیر اداره می‌تواند کارمند را تنزل دهد؟

خیر. تنها هیئت تخلفات اداری می‌تواند تنزل مقام را اعمال کند. مدیران فقط مجاز به اعمال مجازات‌های دیگر (مثل توبیخ یا تعلیق) هستند.

2. اگر من را بدون هیئت تنزل کردند، چه کار کنم؟

فوراً به دیوان عدالت اداری شکایت کنید. مدارک خود را آماده کنید و از وکیل متخصص حقوق اداری کمک بگیرید.

3. آیا تنزل مقام می‌تواند دائمی باشد؟

تنزل مقام معمولاً موقت است، اما می‌تواند تا پایان خدمت ادامه داشته باشد، مگر اینکه در دادگاه فسخ شود.

4. آیا تنزل مقام بر بازنشستگی تأثیر می‌گذارد؟

بله. تنزل مقام باعث کاهش آخرین حقوق پایه می‌شود که بر میزان بازنشستگی تأثیر مستقیم دارد.

5. آیا می‌توان بعد از چند سال از تنزل، شکایت کرد؟

خیر. مهلت شکایت از تصمیمات اداری 20 روز از تاریخ ابلاغ است. پس از آن، ممکن است تفتیش نشود.

□ مشاوره حقوقی رایگان

اگر شما یا یکی از بستگان شما به بهانه‌های اداری تنزل مقام داده‌اید یا در معرض مجازات‌های غیرقانونی هستید، می‌توانید از طریق لینک زیر، مشاوره حقوقی رایگان از وکلای متخصص در زمینه حقوق اداری و کارمندی دریافت کنید:

□ دریافت مشاوره حقوقی رایگان از وکلای اداری

در این صفحه، سوال خود را مطرح کنید و پاسخ تخصصی از یک **وکیل مجرب در دیوان عدالت اداری** دریافت نمایید.